

TÜRKİYE'DE ÇALIŞAN KADIN VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Yrd.Doç.Dr.Aykut BEDÜK*

ÖZET

Günümüzde gelişen teknoloji ve endüstrileşme ile birlikte her geçen gün çalışma hayatına katılan kadın sayısında artış olmaktadır. Ülkemizde halen kadınlarımızın iş sahibi olmalarını engelleyen birçok sorun halledilmeyi beklemektedir. Türkiye'de kadının çalışma yaşamında karşı karşıya bulunduğu sorunların temelinde, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısındaki bazı aksaklıklar yatmaktadır. Bu aksaklıkların çözülmesiyle kadınlarımız çalışma hayatına daha çabuk girecektir. Bu çalışmada Türkiye'de kadının yeri, kadın girişimci tanımı, profili ve kadın girişimcilerin sorunları ortaya konularak sonuç kısmında bazı öneriler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Girişim, Ticaret.

ABSTRACT

Today, there is an increasing number of women entering business life with the development of technology and industry. In our country lots of problems are waiting to be solved, which are preventing women to have a job. The basis of problems, which women face during their business life are due to some economic, deficiencies in economic, social and cultural structure of the society. With solving these problems, women will enter the business life quicker. In this study the word women attention defined problems they encounter has explained.

Key Words : Women, Enterprise, Trade.

1.GİRİŞ

Genel olarak Türkiye'nin çok yönlü bir toplum olması gibi, kadın gerçeğinin de birden çok yüzü bulunmaktadır. Doğusu ve Batısı ile değişen, aile, eğitim, iş ve çalışma koşulları Türkiye'de tüm insanlar için olduğu gibi çalışan kadınların yaşam koşullarını değiştirmektedir.

Gerçekten de kadınların geleneksel olarak kendilerine biçilen "kadınlık ve annelik" rollerinden sıyrılıp; ev kadınlığı dışında bir meslek edinme çabaları hem kadınlar için hem toplum için yeni ve ivedi olarak çözülmesi gereken sorunları gündeme getirmiştir. Kadınlar, meslek yaşamlarında erkek rakipleri ile yarışmalarının yanı sıra kadınlık rollerini de aksatmamaya çalışarak; iki misli sorumluluk üstlenerek "özgürleşmenin bedelini" ağır bir şekilde ödemek durumundadırlar.

Ülkemizin gerek geleneksel değer ve tutumlar, gerekse sosyo-ekonomik yapısından kaynaklanan nedenlerle kadınlar dezavantajlı duruma düşmektedirler. Ancak

* Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, abeduk@hotmail.com

toplumsal yapımızdaki hızlı değişme, yaşamın her alanını olduğu kadar çalışma yaşamını da etkilemiştir. Çalışma yaşamında erkek egemenliği sarsılmaya ve kadın girişimcilerde bu alanda kendilerini gösterme imkanlarını bulmaya başlamışlardır.

Bu çalışmada,Türkiye’de kadının yeri,kadın girişimci tanımı,profili ve kadın girişimcilerin karşılaştıkları çeşitli sorunlar ortaya konularak bazı önerilerde bulunulacaktır.

2.TÜRKİYE'DE ÇALIŞAN KADININ YERİ VE ÖNEMİ

Kadına en uygun yer ev ve en uygun iş de çocuklarına bakmak ve kendi evinin işlerini yapmaktır düşüncesi, Türk toplumunda kültürel olarak ağırlıklı bir yer taşımaktadır.Buna göre evi geçindirecek olan esas olarak erkektir.Ancak, kente göç etmiş, elinde bir birikimi ve iş hayatında bunu kullanabilecek bir vasfı olmayan aile reisi erkeğin, kentli olmanın getirdiği artı beklentileri ve bu beklentinin sonucunda ortaya çıkacak masrafı karşılayabilecek bir geliri kazanabilecek bir işi bulması çok zordur. İş bulsa bile, özellikle kalabalık aileler ve çocuklarına daha iyi bir eğitim vermek isteyen kentli aileler için tek kişinin geliriyle geçinmek hayli zordur. Bu durumda pek çok aile reisi, bir ikilemeyle karşılaşmakta.Bir yandan bulduğu iş düşük gelirli veya geçici nitelik taşımakta ve aileyi geçindir meye yetmemekte, diğer yanda eşleri de bir iş bulursa ekonomik durumlarının daha düzelecekleri gerçeği. Ancak, bu toplumlarda erkek, özellikle evli kadınların ev dışında çalışmasını onaylamayan toplumsal değerlerden büyük ölçüde etkilenmekte. Karısını çalıştırmak zorunda kalan bir erkeği ne toplum, ne kendi aile üyeleri, ne de erkeğin kendisi kabul edebilmekte. Karısını çalıştıran erkek ,bir anlamda, toplumda zayıf erkek olarak algılanmakta. Çalışmak isteyen kadınlar öncelikle eşlerini, kendi ailelerini ikna etmek zorunda kalmaktalar. Diğer bir deyişle, özellikle alt gelir gurubundaki kadınlar sosyal çevrelerinin de meşruiyet kazanmadan çalışma hayatına girmekte zorlanmaktalar. Çünkü kadınların kendileri de aynı toplumsal normlar, değer yargıları ve inançlar sisteminden etkilenmekte.

Türkiye’de değişen sosyal, ekonomik ve kültürel etmenlere karşın değişmeyen “kadın olma gerçeği“ kadının tüm toplumsal ilişkilerini belirlemektedir. Çok güçlü bir ataerkil aile yapısı ve cinsiyet ayırımı kadın için geçerli kuralları ve rolleri oluşturmaktadır. Bu toplum yapısı içinde kadın için “evlilik ve aile” vazgeçilmez bir öneme sahip olmaktadır(Arat,1995;212).

2001 yılı hane halkı işgücü anketi sonuçlarına göre; Türkiye'nin toplam nüfusunun 65 milyon, kadın nüfusunun ise 32.6 milyon olduğu görülmektedir. Türkiye geneli için %48.7 olan işgücüne katılma oranı erkeklerde %71.7, kadınlarda ise %25.9 olarak gerçekleşmiştir. Yaş guruplarına göre iş gücüne katılma oranlarına bakıldığında erkeklerde 20-49 yaş grubunda bir yoğunlaşma söz konusu iken, kadınlarda 15-24 ve 30-49 yaş gruplarında yoğunlaşma olduğu görülmektedir. İşsizlik oranı Türkiye genelinde %8.5 iken, kadınların işsizlik oranının kentsel yerlerde %16.8 kırsal yerlerde %1.8 dir(DİE,2001;173).

Nüfus yapısına çalışan kadınlar açısından bakıldığında ise, Türkiye'de kadın iş gücünün sanayileşmekte olan ülkelerin gösterdiği özelliklerin yanı sıra, az gelişmiş ülkelere ait bazı özelliklere de sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de istihdam edilen nüfusun (20 milyon 367 bin) %35.4 ü tarım sektöründe (7 milyon 217 bin) çalışmakta, tarım sektöründe çalışanların tamamına yakını ise (%93.8) kırsal yerleşim yerlerinde ikamet etmektedir. Kırsal yerlerde tarımdaki istihdamın %41.5' i (2 milyon 809 bin kişi) kendi hesabına çalışanlarda %54.1'i(3milyon 60 bin kişi) ise aile işçilerinden oluşmaktadır. Kırsal kesimdeki toplam ücretsiz aile işçilerinin %70.3 'ü kadın nüfustur.

Türkiye'de genel olarak nüfusun yapısı ve çalışan kadınlarla ilgili temel veriler değerlendirildiğinde, mevcut ekonomik modelde ve sosyal politika uygulamalarında, ücretli çalışan kadın sayısının artmasının kolay olmadığı görülmektedir. İşgücü talebi, çalışma çağındaki nüfus artışının gerisinde kalmakta, hatta giderek daralmaktadır. Diğer taraftan hizmetler ve sanayi sektörünün gerektirdiği vasıflardan yoksun olan kadınlar, ağırlıklı olarak ancak yasal olmayan (enformel) sektörlerde istihdam imkanı yada ev içi üretim imkanı bulmaktadırlar.

Ancak, kadınların eğitim seviyesi arttıkça işgücüne katılım oranlarının da arttığı görülmektedir. Nitekim DİE'nin 2001 hane halkı işgücü sonuçlarına göre, kentlerde yaşayan kadınların işgücüne katılım oranlarının ilkökul mezunları için %11.2, ortaokul %13.6, lise %25.7, lise ve dengi meslek okulu %38.5, yüksek öğrenim %69.6 olması eğitim seviyesi ile kadınların işgücüne katılımı arasında doğru bir orantının varlığını göstermektedir. Böylece bilgi çağı dediğimiz bir çağda eğitimin önemi gerek kadına özel konumda, gerekse dünya gerçekleri paralelinde bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Tablo: Eğitim durumuna göre kurumsal olmayan sivil nüfus

Eğitim Durumu	15 ve Daha Yukarı Yaştaki Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus	İşgücü	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Okuma Yazma Bilmeyen	2114	106	2008	5.0	6.4
Okuma Yazma Bilip Okul Bitiremeyen	601	44	556	7.4	14.4
İlkokul	6630	739	5891	11.2	17.4
İlköğretim	308	8	300	2.7	31.7
Ortaokul	1304	178	1126	13.6	24.9
Orta Dengi Meslek Okulu	27	4	24	13.8	28.9
Lise	1717	441	1277	25.7	21.3
Lise Dengi Meslek Okulu	685	264	421	38.5	22.1
Yükseköğretim	892	621	271	69.6	9.8
TOPLAM	14279	2405	11874	16.8	16.8

Kaynak: DİE, Hane Halkı İşgücü İstatistikleri Sonuçlarından Derlenmiştir, s.51, 2001.

Gelişmiş toplumlarda kadının çalışması temel bir hak olarak kabul görmekte olup, ABD, İngiltere ve diğer gelişmiş ülkelerde kadınlar iş gören, uzman ve girişimci olarak bilgi toplumunu egemenlikleri altına almaya başlamışlardır. Kadınların beşeri kaynaklara, yaşam kalitesine, yakın ilişkilere, aile ve çalışma yaşamı arasındaki uyuma ve kuşaklar arası dayanışmaya olumlu katkıda buldukları yadsınamaz bir olgudur (Kocaman, 1995; 15).

Türkiye açısından henüz istenen gelişme sağlanamamıştır. Ülkemizde süre gelen toplumsal güç paylaşımı veya rol dağılımlarının kadının ekonomik bağımsızlığını kısıtlaması sonucunda, siyasal katılım açısından “olmazsa olmaz” bir koşul olarak kabul edilen bu güçten kadınlar yoksun bırakılabilmektedir (Erbatur ve Eraldemir, 1997; 96).

Türk kadını seçme seçilme hakkına 5 Aralık 1934’te kavuşmuştur. Kadın hakları İtalya ve Fransa gibi ülkelerde 1940-1946 yılları arası kabul görmüştür. Bazı batı toplumlarında ise, kadınların seçme ve seçilme haklarını son yıllarda kazandıkları görülmektedir (Erkal, 1995; 383). Bu bize Türk kadınına verilen önemi göstermektedir.

Özellikle 1990'lı yıllarda gerek uluslararası duyarlılıklar ve getirilen önlemler, gerekse ulusal düzeyde kaydedilen gelişmeler açısından Türk kadını artık iş dünyasına girmiştir. Gerek kadın hareketi içinde örgütlenen gönüllü kuruluşlar, gerekse devlet destekli kuruluşlar, kadının toplumsal statüsünün yükseltilmesi misyonuna; “bir birey olarak kadının kimliği”, “insan haklarının bir parçası olarak kadın hakları” ve “kadın bilincinin yükseltilmesi” gibi çağdaş söylem ve politikalarla yaklaşmaktadırlar (Koray, 1997; 173).

Kadın nüfusunun eğitim düzeyinin yüksekliği, ücretli çalışanların istihdam payında görülen görece artışlar, toplumların gelişmişlik düzeyi göstergeleri arasında yer almaktadır. Kadının eğitim düzeyi yükseldikçe, ekonomik bağımsızlığı arttıkça, yetiştirdiği çocukların sağlık, beslenme, yaşam ve eğitim olanakları artmakta ve kadın ekonomik kalkınmaya daha aktif ve daha etkin olarak katılmaktadır.

3.KADIN GİRİŞİMCİNİN TANIMI ÇALIŞAN KADIN VE KADIN GİRİŞİMCİLERİN PROFİLİ

3.1.Kadın Girişimciliğin Tanımı

Türkiye’de kadınların ekonomik rollerinin zenginleşmesiyle,ekonomik kalkınmada önemli birer kaynak olarak daha etkin kullanılmaları gerektiğinin altını çizmek gerekir.Böylece kadınlara eşit istihdam,mesleki eğitim ve iş güvencesi olanakları sağlanması ve iyileştirilmesi ile toplumda demokratik,özgürlükçü, katılımcı ve çoğulcu bir yapılanmanın geliştirilmesi de hızlandırılmış olacaktır(Bircan,1998;274).

Hala süregelen geleneksel düşünce sistemine göre “kadının yeri evidir” ve alışılmış görev “kocasının eşi, çocuklarının annesi” olmaktır. Ancak kadının bu rolüne sanayileşme ve kentleşme olgusu içinde ve toplumsal değişme sürecine bağlı olarak yeni sosyal roller eklenmektedir. Bu kaçınılmaz değişim sonucu kadın ister kendi iradesiyle, isterse ekonomik zorunluluklar nedeniyle olsun, çalışma yaşamına girmek suretiyle ekonomik bağımsızlığını kazanarak daha özgür, güçlü ve bilinçli olma yolundadır. Bunun sonucu olarak ta, kendi işinin sahibi olmayı isteyen kadın girişimciler ortaya çıkmıştır.

Kadın girişimciliği kavramına farklı yazarların farklı anlamlar yüklediği bilinmektedir. Bazı yazarlar girişimciyi işletmenin kurucusu olarak kabul ederken, bazıları da ikinci kuşak girişimcileri bu guruba dahil etmektedirler. Yine bazıları da girişimciliği yalnızca küçük işletmecilikte sınırlamaktadırlar(Gökakın,2000;109).

“Kadın Girişimci” kategorisi içine kimlerin katılıp kimlerin katılmayacağı, tanım açısından üzerinde durulması gereken bir noktadır. Örneğin, kendi hesabına çalışan kadınlar, ekonomik faaliyetlerini ev içi mekanlarda sürdürüyor iseler bu gruba girmeli midirler? Yada, kendileri adına kayıtlı bir iş yeri sahibi olan ancak bu iş yerinin faaliyetlerine hiçbir şekilde katılmayan kadınlar girişimci sayılmalı mıdır? Kendi hesabına iş yeri sahibi görünen çok sayıda kadının bu iş yerlerini işletmediği, ailelerin erkek üyeleri için bir paravan olduğu bilinen bir gerçektir.

Bu nedenle kadın girişimcilikle ilgili çalışmalardaki tanımlar şu ortak noktaları içermektedir (Ecevit, 1993; 19.20);

- * Ev dışı bir mekanda, kendi adına kurduğu bir iş yeri olan.
- * Bu iş yerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle birlikte çalışan ve/veya işin sahibi olması sıfatı ile ortaklık kuran.
- * Herhangi bir mal veya servisin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya servisin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan/yaptıran.
- * İş ile ilgili olarak ilişkiye girilmesi gereken kişi, örgüt, kurum veya kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran.
- * İş sürecinin örgütlenmesi, mal ve hizmet üretiminin planlanması, iş yerinin işletilmesi, kapatılması veya geliştirilmesine kendisi karar veren.
- * İşinden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan kadındır.

Başka bir tanıma göre kadın girişimci; işveren, işyerinin idari ve hukuki sorumluluğunu üstlenmiş, bizzat işinin başında bulunan ve iş yerinde fiilen çalışan kadındır (Küçük İşl. Dergisi, 1995; 22).

Diğer bir tanıma göre ise; piyasa ekonomisi içinde, hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan doğruya pazara yönelik, nakde dönüştürülebilir mal veya hizmeti üretip satan, kendi işinin sahibi olup vergi kaydı ve TESK’e bağlı Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına veya TOBB Odalarına üye kaydı olan sosyal güvenlik kurumlarından birinin şemsiyesi altında, tek başına yada yanında başka kişileri istihdam eden kadın “Kadın Girişimci” olarak tanımlanabilir (Saray, 1993;118)

Kendi mesleğini icra eden kadınlar girişimci olarak kabul edilmemektedir (doktor, avukat, eczacı gibi). Bunun nedeni ise girişimciliğin, üretim faktörlerini cesaretle bir araya getirme, kar veya zararı göze alma anlamına geliyor olmasıdır.

Kendi mesleğini yapan kadınlar eğitimini gördükleri alanlarda çalışmaktadırlar(Özdevecioğlu ve Çelik,2000;488).

3.2.Çalışan Kadın Ve Kadın Girişimcilerin Profili

Son yıllarda kadınların işgücüne katılımlarındaki artış genellikle 20.yy'ın en önemli sosyal ve ekonomik gelişmesi olarak algılanmaktadır. Kadının çalıştığı ailelerden birden fazla gelirin paylaşılmaya başlanmasıyla erkeğin tek başına ailenin geçimini sağlayan birey konumu değişmiştir. Her iki eşin çalıştığı aileler genellikle daha genç, daha iyi eğitim görmüş, daha az sayıda çocuğu olan ve yalnızca erkeğin çalıştığı ailelere göre geliri daha yüksek olan ailelerdir.

Uzun yıllar iş çevreleri tüm alışverişlerin % 80'inin kadınlar tarafından yapıldığını ve bunların önemli bir bölümünü ev kadınlarının oluşturduğunu ve alışverişin sosyal bir olay olarak görüldüğünü düşünmüşlerdir. Oysa bugün durum oldukça farklıdır. Çünkü çalışan kadınlar yeni ve farklı ihtiyaçları olan ancak bunları karşılayabilmek için çok az zamana sahip olan önemli bir tüketici grubunu oluşturmaktadır. Kadının değişen profilini pazarlama açısından daha iyi anlayabilmek için bazı önemli değişimler dikkate alınmalıdır(Bayraktar,1995;89-90). Örneğin:

-Yaşam maliyetinin sürekli artması, düşük ve orta gelir düzeyindeki ailelerde kadının ek gelir getirmesini gerekli kılmıştır. Enflasyon, gerçek gelirle arzu edilen ürün ve hizmetler için gerekli gelir arasındaki farkın büyümesine neden olmuştur.

-Ev işlerinin yapılması, yiyeceklerin hazırlanmasında işgücü ve zamandan tasarruf sağlayan araçlar ve bunun yanı sıra pazarda birçok hizmetin varlığı ortalama olarak kadına önemli miktarda serbest zaman bırakmaktadır. Bugün çalışan kadın çocuk bakımı ve ev işlerini ücretli olarak yaptırabilmektedir.

-Çalışan kadınların önemli bir bölümü işlerini tatmin edici bulmakta, dışarıda çalışmanın kendilerine prestij sağladığını düşünmektedirler. Çalışan kadının öğrenim düzeyi yüksek olup, pazardaki etkinliği daha fazladır ve çalışmayan kadınlara göre daha fazla mal ve hizmete ihtiyacı vardır. Kadının aileye ek gelir sağlaması satın alma kararlarında önemli ölçüde bağımsız davranmasına neden olmaktadır.

1987 de Dorothy P. Moore'un yaptığı çalışma kadın girişimcileri geleneksel ve modern olarak iki gruba ayırmaktadır. Geleneksel veya ilk kuşak kadın girişimci profili şu şekilde belirlenmiştir (Arat, 1993; 174):

* 35-45 yaşları arasındadır.

- * Eskiden veya halen evlidir ve bir ailesi vardır.
- * Ulusal ortalamanın bir hayli üstünde bir eğitim düzeyine sahiptir.
- * Aile üyelerinden biri serbest çalışmaktadır.
- * Yeni, genç bir firmanın başındadır ve bu onun ilk deneyimidir.
- * Muhtemelen birkaç çalışanı olan perakende ticaret veya bir hizmet işletmesinin sahibidir.
- * İlk işe başlama sermayesi kişisel tasarrufları ve sahip olduğu varlıklardır.

Modern kadın girişimci profili de aşağıdaki gibidir:

- * İşletme yönetimi ve teknik konularda eğitilmiştir.
- * Erkeklerin yoğun olduğu sektörlerde çalışmaktadır.
- * Geleneksel kadın rolü daha az engelleyici bir faktördür.

Ülkemizde son 10-15 yıldır, yüksek meslek eğitimi görmüş ve iş yaşamına atılmış kadın girişimci sayısı hızlı bir artış göstermektedir. Bu artışla birlikte, kadının artık serbest iş veya ticaret yaşamına girdiğini görüyoruz. Bilinen o ki, geleneksel kimliğinden sıyrılan Türk kadını yalnızca “eş” yada “anne” olma rolleriyle yetinmeyeceği bilincine vararak, iş yaşamına girmektedir.

4.ÇALIŞAN KADIN VE KADIN GİRİŞİMCİLERİN TEMEL SORUNLARI

Kadınların tüm dünyada gittikçe artan oranlarda ücretli iş gücü grubuna katılmalarına paralel olarak kendi işlerinin sahibi olmaya başladıkları görülmektedir.

1980’li yıllardan itibaren kadın girişimcileri inceleme konusu yapan araştırmaların sonuçlarına göre, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Türkiye’de de, kadınlar, genel olarak girişimcilerin karşılaştıkları sorunların yanında kadın olmalarından dolayı erkeklerden farklı olarak bir takım problemler yaşamaktadırlar.

Toplumda, erkeklerin bir kısmınca kadınlara yakıştırılan duygusallık, her zaman akılcı olmama, dar kapasiteli olup çok yönlü düşünememe, insancılık, pasiflik gibi özelliklerin, yöneticilikte olumsuz sonuçlar doğurabileceği şeklinde yanlış ve yaygın bir kanı vardır. Serinkanlılık, rasyonellik, çok yönlü düşünebilme, kararlarında örgütsel amaçları ön planda tutma, dolayısıyla örgütten insan, para ve ham madde girdilerini en verimli olacak biçimde mal ve hizmet biçimindeki çıktılarına dönüştürme faaliyetlerinde

görülen niteliklerin ne yazık ki sadece erkeklerde bulunduğu gibi yanlış düşünceler hala geçerliliğini sürdürebilmektedir (Demirci, 1997; 75).

Kadının toplumsal rolü nedeniyle ev hayatı ve iş hayatı arasında denge kurmak zorunda olması, kadınların annelik, eşlik rolünün bir uzantısı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi daha çok kadınların çalıştığı mesleklere yönelmesine yol açmıştır(Koray,1993;27-34). Böylece erkeksi ve kadınsı meslek ayırımı ortaya çıkmıştır.

Çocukların bakım problemi, kadının çalışma hayatına uygun olmayışı, eğitim, meslek, statü konularında uygun iş bulma güclüğü geleneksel yapı içinde kadının çalışmasına yönelik eğilimin az olması kadın girişimcinin çalışma hayatına girmesini etkileyen sebepler arasında sayılabilir (Ayaz, 1993; 179).

Günümüzde bile kadınların çoğunun (özellikle evli olanların) işleri gereği de olsa kolayca seyahat edememelerinden dolayı dış teması gerektirmeyen işlere yönelmeleri istenebilmektedir (Şenel, 1989; 201).

Yüzyıllar boyunca her toplumda kadın ve erkek arasında ayırım yapıldığı gibi, yine her toplumda ataerkil aile ve toplum yapısının egemen olduğu bir gerçektir. Kadın ve erkek arasında cinsiyet ayırımının bütün toplumlarda bir rol ayırımına yol açtığı, bu rol bölüşümü nedeniyle kadının ev ve özel yaşamla sınırlandığı, erkeğin ise toplumda evin ekmeğini kazanan, aile gelirini temin eden, kararlarda söz sahibi olan bir güç olarak etkin bir rol oynadığı görülmektedir. Bir diğer ifade ile üretim işlevi erkeğe, üreme ve ev işleri kadına aittir. Kadının eğitim, çalışma ve çalışmasının karşılığını alması toplumsal ekinliklere katılması hep “kadın” olduğu için engellenmiş ve sınırlanmıştır(Koray,2000;211).

Ülkemizde toplumsal düzlemde cinsiyete bağlı rol ayırımı olgusunun özgül, toplumsal, dinsel ve kültürel değerler ve yapıların etkisiyle yer yer iyice belirgin bir biçimde geçerli olduğu gözlenmektedir (Ak ve Diğerleri, 2000; 5). Cinsiyete dayalı ayrımcılıktan dolayı sistemi değiştiremeyen kadınlar, daha çok kendi cinsel kimliklerini yok sayarak, erkek değerlerini kabul etmek yoluyla işlerinde başarıya ulaşabilmektedirler.

Erkek egemen ideolojisinin kurumları biçimlendirdiği toplumlarda kadınlar her alanda; ekonomide, siyasette, bilimde engelleyici bir sınırlanmışlık durumu

yaşamaktadırlar. Bu sınırlama ve ölçüler kalktığı ölçüde bağımsızlık, özgürlük ve iktidarları artmaktadır. Kadınlar, bu güçlerini toplumsal ve siyasal süreçlere, ancak kısıtlamaları aşabildikleri zaman yansıtabilmektedirler. İşte o zaman girişimci, yönetici, lider olma vasıfları belirlemektedir (Arat, 1986; 93).

Sanayi devriminden itibaren işten çıkartılan kadınları iş yaşamında korumaya yönelik yasalardan birinin erkek ve kadınların farklı ücret almalarını yasaklayan yasalar olduğu görülmektedir. Ancak yine de bu yasaların yetersiz kaldığı görülmektedir. İstihdam edilen kadınlara ödenen ortalama ücret, her ne kadar geçen 20 yılda aradaki fark biraz daraldıysa da, erkeklere ödenenin çok daha altındadır.

İşin düzenlenmesi, ücrette eşitlik çalışma ve ilerleme şartları ile teşkilatlanma gibi konularda bütün işçiler içinde kadınlar ayrıca kadın olmalarından kaynaklanan bazı dezavantaj ve sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Diğer taraftan kadınların sendikal faaliyetlere katılmaları da sınırlı olmaktadır. Kadının sendikal faaliyetlere daha aktif olarak katılabilmesi için kendinden kaynaklanan sorunlar dışında bazı sosyal engeller bulunmaktadır. Bu noktada öncelikle kadının kendisini neye layık gördüğü ve nasıl gördüğü önemli olmaktadır. Çünkü önemli olan esas husus, kadının sendikal faaliyetlere katılmayı gerçekten istemesi ve bunun sonucunda karşılaşacağı zorluklarla mücadele etmeye hazır olması gerekmektedir. Bu mücadeleye hazır olayı sağlayacak hususlardan birisi aile ve çevrenin olaya olumlu gözle bakmasıdır (Ayaz, 1993; 188).

İşgücü piyasasının rekabetçi özelliği ve kadınların bu piyasaya ancak eğitim seviyesini yükselttikleri ölçüde girebildikleri görülmüştür. Bu özelliklere sahip olmayan kadınların devlet yada kamu kesiminde istihdam edilmeden, kendi başlarına iş kurabilmeleri için güç ve yeteneklerini arttırmak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda en önemli sorun, kadınların bir finansman kaynağı nasıl bulacaklarıdır (Ecevit, 1993; 24).

5.SONUÇ

Türkiye'deki kendi hesabına çalışan kadınların görünümüne bakıldığında özellikle ev dışında bir işletmesi olanların, ülkedeki "çalışma" kalıplarının dışına çıkabildikleri görülmektedir. Erkeklere göre çalışma ömrü kısa, güvencesiz, beceri istemeyen ve düşük ücretli işlerde yoğunlaşan ve çok genç yaşta işgücü piyasasına girip evlilikle birlikte ayrılan kentli kadın işgücü düşünüldüğünde, kendi hesabına çalışan

kadınların özellikle sahip oldukları işletmeler büyüdükçe hızla bu görünümünden uzaklaştıkları gözlenmiştir.

Ülkemizde kendi hesabına çalışan kadınların bir çoğunun evli ve çocuklu olmaları, ülkedeki işgücüne katılmak isteyen evli ve çocuklu kadınlar için bu tür çalışma biçiminin yaygınlaştırılabileceğinin ipuçlarını vermektedir.

Kendi hesabına çalışan kadınların yaptıkları işten duydukları memnuniyet ve kendilerine olan güvenleri de dikkate alındığında, bu tür iş yapmanın kadınlara hiç olmazsa aile içinde ve yakın çevrelerinde pazarlık gücü kazandırdığı ve çalışmalarının daha kolay onaylandığı da söylenebilir. Kendi işinin sahibi olan kadınların çocuk sahibi olduklarında işlerine ara verme süresinin diğer alanlara göre daha kısa olması kadınların ne pahasına olursa olsun bu alanda kalmakta direndiklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Kuşkusuz bu noktada kendi işinin sahibi olan kadınların işletmeleri büyüdükçe ve kazançları attıkça çocuk bakımı için ücretli emeğe başvurma olanağının artmasını da değerlendirmeye katmak gerekmektedir.

Ülkemizde “kadın girişimciliği”nin yaygınlaştırılması adına yapılan bir çok çalışma, proje ve politika uygulamaları değerlendirirken kuşkusuz önceliğimiz olacaktır. Türkiye, kadının çalışmasının “özgürleşme” açısından son derece önemli bir adım olarak değerlendirildiği bir ülkedir. İş hayatında “Çalışma”nın kadınlar arasında yaygın olmadığı ve kadınların özellikle ev kadını ve anne olarak toplumsallaştıkları bir ülkede kadınların çeşitli yollarla gelir elde etmelerinin, onlara ciddi bir güç kazandırabileceği bilinmektedir. Ancak, toplumun tüm alanlarında sürmekte olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yalnızca bu yolla aşılabilmesi mümkün değildir. Kadınların kendi hesabına çalışmalarının, kadınlara kazandırdıkları yanında, kadınlar için ne tür sorunları ortaya çıkabileceğinin gözler önüne serilmesi gerekir.

Artan nüfus için yeni iş yaratma maliyetinin çok yüksek ve teknolojik ilerlemeler sonucu oldukça daha az sayıda işgücüne gerek gösteren sermaye yoğun yatırımların ağırlıklı olduğu varolan ekonomik düzende, kadın girişimcilere kendi işini kurmaları konusunda verilecek destek (araya kesin sınırlar koymanın güçlüklerine karşın) çeşitli yararlar sağlayabilecektir.

Sonuç olarak, Türkiye de kadının çalışma yaşamında karşı karşıya bulunduğu sorunların temelinde, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısındaki bazı aksaklıklar yatmaktadır. Her şeye rağmen toplumumuzun yarısını oluşturan kadınların, toplumun

diğer yarısını oluşturan erkeklerle sağlıklı bir bütünlük teşkil etme yönünde gösterdikleri gelişme, Türk kadınının belirlediği yolda ilerlemede olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AK, F. ve Diğerleri (2000). Popüler Kültür Ürünlerinde Kadın İstihdamını Etkileyebilecek Öğeler. T.C. Başbakanlık KSS Yayını, Ankara.
- ARAT, N. (1986). Kadın Sorunu. Say Yayınları, İstanbul.
- ARAT, N. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimcilik. Tes-Ar Yayınları, No:7, Ankara.
- ARAT,N.(1995).Türkiye’de Kadın Olgusu.Say yayınları,İstanbul.
- AYAZ, N. (1993). “Çalışan Kadınlar”, 9 Eylül Ün. İkt. İdr. Bil. Fak. Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, İzmir.
- BİRCAN,İ.(1998).”Türkiye’de İşgücü Piyasasında Kadın Ve Kadın Girişimciliği” 20.yy.Sonunda Kadınlar Ve Gelecek Konferansı.TODAİE,Ankara.
- BAYRAKTAR,M.(1995).”Kadının Çalışma Durumu Ve Tüketim Davranışları.” Ekonomik Ve Teknik Dergi Standart,s.88-97 Temmuz.
- DEMİRCİ, G. F. (1997). “Eğitimde Kadın”, Amme İdaresi Dergisi, Sayı:24.
- DİE,(2000). Hane Halkı İş Gücü İstatistikleri.
- DİE,(2000-2001).Çalışma İstatistikleri.
- ECEVİT, Y. (1993). “Kadın Girişimciliğin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi”, Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Haziran, Ankara.
- ERBATUR, G. ve ERALDEMİR, B. (1997). “Kadınlar Lider Olmalıdır”, 21. yy.da Liderlik Sempozyumu Bildiriler Kitabı Cilt 1, Haziran, İstanbul.
- ERKAL, M. E. (1995). Sosyoloji (Toplumbilim). Altıncı baskı, Derya Yayınları, İstanbul.
- “Esnaf-Sanatkar ve Kadın Girişimciliği”, (1995). Küçük İşletme Dergisi, Sayı:2, s.18-25, Şubat.
- GÖKAKIN,Z.Ö.(2000).”Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları:Türkiye’de Kadın Girişimci Profili” 8.Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildirileri,s.109-123,Nevşehir.
- KOCAMAN, B. (1995). “Kadın iş Görenlerin Finansal Sorunları”, Küçük İşletme Dergisi, 4.
- KORAY, M. (1997). “21. yy. Yeni Beklentiler, Yeni Liderlik Alanları ve Kadınlar”, Deniz Harp Okulu, 21. yy.da Liderlik Sempozyumu, 5-6 Haziran, Tuzla, İstanbul.
- KORAY,M.(2000).Sosyal Politika,Ezgi Kitapevi,Bursa.
- KORAY,M.(1993).Türkiye’de Kadınlar,Yeni Yüzyıl,Türkiye’nin Sorunları Dizisi 4.
- SARAY, G. (1993). “Türkiye’de Kadın Girişimciliği”, Kadın Girişimciliği Özendirme Ve Destekleme Paneli, Ankara.
- ŞENEL, S. (1989). “Yönetimde Kadın ve Kadın Yöneticilerin Sorunları”, Anadolu Ün. Afyon İ.İ.B.F. Dergisi (15. Kuruluş Yılı Armağanı).
- ÖZDEVECİOĞLU,M. ÇELİK,C.(2000).”Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri Ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma”,8. Ulusal Yön.Org. Kong.Bildirileri.s.487-498,Nevşehir.